

Er zijn vele ongelukken gebeurd met de tram, sommigen met dodelijke afloop! "Maar", zei de heer De Raadt, "ik wil niets horen over de bijnaam 'De Gooische Moordenaar!' Relatief gezien gebeurden er zeker niet meer ongelukken dan vandaag in het verkeer en - ook al waren sommige tramrailsvlakken te dicht langs de weg en ook al sneden de rails soms hele hoeken van de weg af - de mensen moesten niet zo onvoorzichtig zijn om vlak langs de rails te lopen!"

In Muiderberg, wist de heer De Raadt te vertellen, staat nog een heel oude dikke boom die aan één kant de bast geheel mist. Op dat punt kwam de tram destijds dagelijks de bocht om en als dat tegelijk gebeurde met een passerende auto, dan kwam deze knel tussen tram en boom.

De echte machinist, de vakman zouden we vandaag zeggen, kon je herkennen aan de wijze waarop hij de tram het Laarder- en het Huizerhoogt liet halen. Dan moest hij zeer op tijd, vooraf dus, de machine harder stoken.

We voelden ons aan het einde van de lezing ook aan het einde van een grote reis met die kleine stoompufjes, gevoed door bruinkoolbriketten en een rookgordijn leggend over velden en wegen, zich wringend tussen de straten en steegjes van Naarden en Muiden.

Verslag ledenavond 25 november 1981

Op de ledenavond van 25 november 1981 namen wij afscheid van twee bestuursleden, de heren Lebbink en De Lange. De heer Lebbink had de vereniging het afgelopen jaar als secretaris gediend en achtte de tijd gekomen zijn functie neer te leggen. Onder dankzegging namens bestuur en leden overhandigde de voorzitter hem een aandenken aan deze periode. Vervolgens richtte de voorzitter het woord tot de heer De Lange, waarvoor deze avond speciaal georganiseerd was.

Waarom het bestuur het noodzakelijk vond de hele avond aan het afscheid van de heer De Lange als bestuurslid te wijden, zal u na lezing van de tot de heer en mevrouw De Lange gerichte toespraken duidelijk zijn.

"FANTASIE OP THEMA'S VAN EEN PIONIER"

Voor Dr.P.W. de Lange
bij zijn afscheid uit het Bestuur van
de Hilversumse Historische Kring
"Albertus Perk"

Een van de overleveringen, die bij de oude Romeinen over de oorsprong van hun keizerstad in omloop waren, vertelt hoe - toen Romulus de eerste muur voor zijn in het leven te roepen nederzetting had laten aanleggen - zijn tweelingbroer Remus daar de spot mee dreef door er overheen te springen. Romulus, in woede ontstoken, bracht Remus ter dood, terwijl hij uitriep: "Zo zal het iedereen vergaan, die probeert over deze muur heen te komen!"

Echt zo'n verhaal om bij tijd en wijle aan terug te denken. We zien hier bij het prille resultaat van een pioniersdaad twee figuren tegenover elkaar staan: de man van de nuchtere werkelijkheid, die gemakkelijk de spotters op zijn hand kan krijgen, omdat hij met één rake zet duidelijk kan maken, hoe weinig het voorstelt, wat hier vertoond wordt. En daartegenover de man, die - hoe klein het begin ook nog is, dat hij maken kon - daarin toch al zijn visie heeft neergelegd, die er de mogelijkheid van een verstrekkende betekenis aan geeft. Als we ons afvragen, wie van de twee de echte realist was, kunnen we van de Muze Klio iets te weten komen, wat vóór haar niet te voorspellen was. De geschiedenis wemelt van voorbeelden, waarin iets, dat iedereen zijn schouders deed ophalen, in zijn nadere ontwikkeling en ontplooiing een groeikracht en bloeikracht vertoonde, die iets buitensporigs schijnt te hebben. Het is de

parabel van het mosterdzaadje, waaruit een reusachtige met vruchten beladen boom voortkomt; het is het sprookje van het lelijke jonge eendje, kortom, het is de teneur van menig onvergetelijk verhaal.

Dit vooropzetten bij wat ik genoemd heb "Fantasie op thema's van een pionier" betekent natuurlijk niet, mijnheer De Lange, dat ik eraan zou denken, bij wat u in ons midden tot levende gedachten hebt gemaakt een parallel te willen trekken met zoiets als het ontstaan, de opkomst en het verval van het Romeinse wereldrijk. Alle gekheid op een stokje! Maar ik meen, dat veel van de dingen, waar we ons in de Hilversumse historische kring mee zijn gaan bezighouden, dat dubbele aspect vertonen van aan de ene kant gemakkelijk gekleineerd te worden, aan de andere kant een zin en kiemkracht in zich hebben voor de toekomst waarvan men zich met verve kan inzetten. Dit kan de wenselijkheid scheppen, een sterk sprekend voorbeeld in het achterhoofd te hebben van iets, dat men op een willekeurig niveau kan tegenkomen.

In uw boekje over Albertus Perk, geschreven bij gelegenheid van de herdenking van diens honderdste sterfdag, hebt u, mijnheer De Lange, de kwalificatie "de Pionier" gegeven aan Cornelis Gerberden Perk, alias Kruyf, die drie jaren na het sluiten van de Vrede van Münster, dat slottafe-reel van onze 80-jarige oorlog, een geregelde beurtvrachtdienst op Amsterdam opende. Hij stichtte hier niet alleen een bedrijf, dat lange tijd kon bloeien, maar liet daarmee ook een ader opengaan, waardoor dit dorp rechtstreeks in de groeif-sfeer van de ijlings opgekomen jonge wereldhaven van ons vrijgevochten land kon worden opgenomen, een groeif-sfeer die in een wijde periferie voelbaar was.

Wij op onze beurt noemen u, mijnheer De Lange, nu een Pionier, omdat ook u - door uw onderzoek en de resultaten daarvan en door uw initiatief tot bundeling van vele krachten - voor Hilversum als gemeenschap wegen hebt geopend, om eigen historie in te bedden in het panorama van het verleden.

We weten uit lange ondervinding, dat u er een grondige hekel aan hebt, uitbundig geprezen te worden. De lange lijst van uw activiteiten en publicaties zou daar alle aanleiding toe geven. Maar we dachten, dat het een u eerder welkom afscheidsgedaar zou kunnen zijn (al betreft het niet een afscheid uit onze kring) wanneer we u bij deze gelegenheid er een impressie van trachten te geven, dat de gedachten die achter dit alles zaten en die u met grote volharding telkens weer onder ons naar voren hebt gebracht, hun eigen leven zijn gaan leiden, dat wij er naar ieders aanleg en bijzondere belangstelling op door zullen blijven gaan en dat dit niet meer terug te draaien is.

Ons staan uit dit onderling contact een aantal thema's voor ogen die we op dit moment als de "thema's van een pionier" nog eens op een rijtje willen zetten.

Het eerste daarvan is zo eenvoudig als "A is een aapje". Het luidt "Er is hier historie". En dan komen min of meer trapsgewijs ook de volgende:

- "Hilversum heeft een eigen geschiedenis".
- "Deze geschiedenis kan in hoge mate verder aan het licht worden gebracht en bekend worden gemaakt door nieuw onderzoek, studie en samenwerking".
- "Een historische kring dient zich dit tot haar taak te maken".
- "Uit actieve plaatselijke geschiedbeoefening vloeit als vanzelf als een tweede taak actieve belangstelling voor Monumentenzorg voort".
- "Niet alleen belangrijke bouwwerken zijn monumenten. Met name het oude dorpshart de Kerkbrink en wat er nog rest van het oorspronkelijke stratenplan dienen vanuit deze optiek gewaardeerd te worden".
- "Kennis van de plaatselijke geschiedenis vertegenwoordigt een bindend element voor een gemeenschap, die daar als zodanig zeer mee gebaat kan zijn".

We kunnen het achteraf een zonderling feit noemen, dat in Hilversum min of meer algemeen werd gesteld, dat hier geen geschiedenis zou zijn. Maar te verklaren is dat zonderlinge feit wél.

Bij de explosieve ontwikkeling, die Hilversum heeft doorgemaakt, toen het na de bouw van het spoorwegstation in 1874 in enkele decennia van een flink dorp tot een flinke stad ging evolueren, was de binnenkomst van mensen van elders en met grote invloed dermate overstelpend, dat juist hun algemene opvatting (dat hier vroeger niets noemenswaardigs was geweest en dat er nú pas wat allure was gekomen) de vanouds ingezetenen zo volledig kon overstemmen, waardoor het oude dorp als het ware "onder de tafel werd geveegd".

Nu, generaties later, is het opvallend, dat ook de andere kant van de medaille, die van wat er eerder toch degelijk wél was, onder de aandacht valt, juist ook bij vele allochthonen van nu. Er wás hier een samenleving met een grote sluimerende potentie, die lossloeg op het moment van de aanraking met de toverstaf. Men zou daar dichtertelijke beelden voor kunnen aanhalen, om de ware aard van het fenomeen te belichten. Dat van de Schone Slaapster in haar bos, of dat van de Victoria Regia, waarvan de groei uit diepe donkere gronden omhoogklimt tot een lichte aanraking van de natuur de meest sprookjesachtige bloemen doet opengaan.

Misschien kan men het ware formaat van een pionier als Cornelis Gerberden Perk nog het best ontdekken, door wat hij begon te zien in het licht van die zo veel later gevolgde overrompelende uitbloei, toen het eerst zo afgelegen dorp zijn vlotte verbinding naar buiten en daarmee de ontplooiing van die sluimerende potentie kreeg.

U, mijnheer De Lange, hebt op heel wat plekken uw spade in de grond gezet, juist in die vroegere eeuwen en daarbij heel wat voor de dag gehaald, dat voortaan als bekende feitelijkheid mag gelden. U hebt ons wel duidelijk gemaakt, dat men boven een rijk olieveld maar ergens een boortoren hoeft te plaatsen en de kostbare vloeistof spuit de bodem uit. Maar natuurlijk is het ook gaandeweg tot ons doorgedrongen, hoe oud Hilversum eigenlijk wel moet zijn en hoe groot het complete verhaal van zijn historie. Deze plaats bestond al eeuwen voordat haar naam voor het eerst terechtkwam in een document, dat wij nu

nog kennen. Hilversum moet in ieder geval zo oud zijn als de naam zelf. Namen van dat type (de z.g. "Heemnamen", Hilversum afgeleid van Hilverts Heem), werden vooral in de tiende eeuw gegeven. Dat was een tijd, waarin de mensen het jaar duizend zo nabij voelden als wij nu het jaar tweeduizend. Toen dachten velen, dat de wereld in het jaar 1000 zou vergaan. Nu worden we geconfronteerd met de mogelijkheid, dat de mensheid zichzelf wel eens zou kunnen laten vergaan.

In het indrukwekkende tijdperk, dat tussen beide momenten in ligt, ligt het totaal van de speelruimte voor ons zoeken naar het verleden van deze plaats. Wat de oorsprong betreft hebben we geen ander aanknopingspunt dan de plaatsnaam. Daarin ligt dan de naam van die Hilvert opgesloten, van wie we verder niets weten. Hoe weinig dat ook is, het zal de moeite waard zijn na te gaan, wat er al geweten is of nog te weten te komen is over het totale verschijnsel van soortgelijke naamgevingen, om een beeld te krijgen van de kontekst waarin de naam Hilversum past. Voor de dan eerstvolgende eeuwen verdienen niet alleen enkele archeologische vondsten de minutieuze aandacht, maar ook de geschiedenis van de omgeving, waaruit vermoedens te putten zijn van hoe het zich hier zal kunnen hebben toegedragen. Het is frappant, hoe in de loop van die ongeveer duizend jaren als het ware laagsgewijs de bronnen waaruit we onze kennis kunnen putten over elkaar komen schuiven. Daar komen dan de vroegste archiefstukken, vervolgens de oudste afbeeldingen. Het mag omineus heten, dat de nog aanwezige oudste restanten van woningbouw een duidelijk referentiepunt vinden in dat karakteristieke huisje, dat de naam "Pas op" draagt, volgens een nu opgeborgen gevelsteen gedateerd 1715.

De man die het liet bouwen, Jan Janszoon Perk de Oude, zelf ook een van de merkwaardigste figuren die we in ons plaatselijk verleden tegenkomen, heeft ons met die naam - waarmee hij misschien schertste met de nabije "Duvelshoek" - een duidelijk parool nagelaten. Voor ons geldt dat "Pas op!"

in een eigentijdse zin. Maar wat de informatiebronnen betreft, daar komt dan in de vorige eeuw ook de nieuwe vinding van de fotografie bij, op de voet gevolgd door de fotografische reproducties voor ansichtkaarten. Om nu maar niet verder stil te staan bij de wijze, waarop de techniek ons sedertdien nog heeft verrijkt.

Het is een regelrechte consequentie van wat de heer De Lange onder ons en met ons in het leven heeft geroepen, dat nu "Albertus Perk" zich met ernst buigt over de mogelijkheid, in samenwerking met de archeologische werkgroep "Naerdincklant" een ruimte te vinden, waarin alle voor haar doelstellingen relevante documentatie en studiemateriaal zou moeten worden bijeengebracht en waar in alle rust zou kunnen worden verder gewerkt. Wel een kwestie van een lange aanloop en iets waar nog ontzettend veel aan gedaan zal moeten worden, wil men er werkelijk iets van maken. Maar als mogelijk perspectief bijzonder inspirerend en stimulerend.

Maar de tijd lijkt ook rijp, om mét de speelruimte van het historisch onderzoek ook eens wat concreter te worden over de speelruimte, die de met alle bekende historie rekening houdende fantasie over het verleden ook in onze dagen heeft. Ook Hilversum heeft zijn bescheiden schat van volksverhalen. Ze hebben op hun eigen manier een waarde. En hoewel het bij geval moeilijk is, er werkelijk iets van historische kern of een historisch gegeven in te ontdekken, zou men ze toch geen recht doen, door er maar aan voorbij te gaan, omdat het geen "echte historie" is. Een bekend gezegde van Bertus Aafjes is, dat "dichters de waarheid liegen". Durft men dit ook toe te passen op de samenleving, die zich in haar volksverhalen toch zeer wel op de dichtersstoel kan bevinden, dan wordt ook voor de historische-beoefenaar de vraag interessant, in hoeverre zij elementen bevatten, die het historischebeeld kunnen toelichten of er een aparte versiering aan kunnen geven.

Er zijn over de herkomst van de naam "Hilversum" of over de oorsprong van de plaats verhalen bekend van heel uiteenlopende aard en in verschillende varianten. Een verhaal, waar eigenlijk niets mee te beginnen lijkt, voert ons een sluw aard ten tonele met een dochter en een ezel, die allebei Hille heetten. De vrijer die zich gewapend met een bom duiten bij de vader de hand van diens dochter hoopte te verwerven, werd door deze inhalige man bij de neus genomen doordat deze hem na alle onderhandelen en na het overhandigen van het geld de ezel voorleide met de koppig volgehouden uitspraak: "Hille voor de som!" En dat was dan een zo gedenkwaardig staaltje, dat de plaatsnaam Hilversum eruit geboren werd! Daar staat natuurlijk geen plaatsnaamkundige achter. Het enige, waaraan dit verhaal ons tóch nog kan herinneren, is dat er in Oud-Hilversum anders dan tegenwoordig heel wat ezels rondliepen, die men op het eerste gezicht als zodanig kon herkennen.

Maar wat te denken van dat andere verhaal, dat een jongen uit Laren - Hilvert? - in zijn dorp geen grond meer kon krijgen om er een boerderij te bouwen en toen naar dit oord in de wildernis trok om er een begin te maken. Daar krijgt hij gezelschap van een meisje, dat van hem houdt en dat naar hem toegevlucht komt, omdat zij niet door haar aan het dobbelspel verslaafde vader verspeeld wil worden aan een onaantrekkelijke rijkard. Dit romantisch verhaal plaatst aan de oorsprong van Hilversum twee krachten, die in hoge mate een rol spelen bij het ontstaan van historie: ontginning en liefde. Het zal niet gemakkelijk zijn een tweede stad in Nederland te vinden, die een zo zinvolle overleving aan haar ontstaan verbindt. Een wegwerpartikel? Laten historici zich gerust eens over de mogelijkheden en onmogelijkheden ervan buigen, zodat degenen die het opnieuw verder vertellen wil in welke vorm dan ook, de speelruimte die de geschiedenis aan zijn fantasie toestaat zal kennen. Want nietwaar, de volksverhalen zijn er toch niet, om een uiteindelijke dood te sterven met de codifi-

catie in het een of andere sagenboek, maar om van geslacht op geslacht doorverteld te worden. Waarom ook niet?

Maar is het wel van waarde, dat betekenis hechten aan plaatselijke dingen? Wie dat doet, wordt nogal eens op de vingers getikt met de opmerking, dat het toch maar tijdverspilling is zich met zulke kleinigheden bezig te houden en dat de "grote lijnen" van de geschiedenis eigenlijk het enige is waar het op aan komt.

Zonder - in de eerste plaats - het belang te willen opzij schuiven van de voortdurende interactie die er is tussen gebeuren op kleine schaal en in groot verband, zou ik toch met een drastische vergelijking willen verduidelijken, waarom ik vind, dat ook op zichzelf genomen plaatselijke geschiedbeoefening bijzonder waardevol is. Wanneer we lezen wat de hedendaagse theorieën zijn over de wording van het heelal en hoe men de mogelijkheid aftast, dat uit een geweldige oer-ontploffing (the Big Bang) de gezamenlijkheid van uiteenvliegende sterrenstelsels te voorschijn gekomen zou zijn, hebben we stellig met een grote lijn te maken. Maar wordt ons een blik gegund door een electronenmicroscop, dan vinden we in de wereld van het allerkleinste zoveel fascinerends, dat we er zelfs de sterren een ogenblik bij kunnen vergeten. Men mag zich erover verbazen dat veel mensen die geen enkele moeilijkheid schijnen te hebben met diep in de realiteit indringende begrippen, zoals b.v. de "alometegenwoordigheid van God", zo pedant beginnen te steigeren, als iemand gefascineerd is door iets, dat zich bescheiden presenteert. Er is ook uit het oogpunt van Historie geen enkel zinnig argument om nadrukkelijk het kleine niet te eren.

Tenslotte dit: in een historische kring die voor iedereen openstaat, vindt men enerzijds leden wie het uitsluitend om de historie als zodanig te doen is, anderzijds velen bij wie het vooral de herinnering aan hun eigen vroegste jaren is, die hen het contact doet zoeken, dat het misschien mogelijk

maakt daar nog eens iets extra van op te kunnen roepen. Waar zich zulke toch wel duidelijk aan te wijzen tegenpolen voordoen, is het een kwestie van waakzaamheid niet uiteen te laten groeien wat op uiterst waardevolle wijze elkaar van dienst kan zijn. Wat nu nog in 's mensens heugenis leeft is het allerlaatste item in de stratigrafie van informatiebronnen, die de onderzoeker van dienst kunnen zijn over een voorbije tijd. En een van heel bijzonder karakter, dat voor eerdere perioden helaas met het opschuiven van de generaties verdwenen is. De informatie die nu nog verkregen kan worden van mensen die bepaalde situaties en toestanden persoonlijk op de een af andere wijze beleefd hebben, kan, als zij gedocumenteerd wordt - en hoe gemakke-

heeft de techniek ons dat heden ten dage nietgemaakt - een op geen enkele andere wijze te verkrijgen aanvulling op het historische beeld geven, juist betreffende datgene, wat men in geen enkel officieel stuk zal tegenkomen. Hier ligt een terrein tot samenwerking, dat beslist niet braak mag blijven liggen.

De heer De Lange
tijdens zijn dankwoord

"Nostalgie" is een term, die hier door zijn beperktheid misleidend zou kunnen werken. De persoonlijke herinnering aan dingen, die vaak intens beleefd werden, zijn niet alleen een zeer kostbaar bezit van de ouderen onder ons, maar ze hebben dikwijls ook dat gehalte van uit de belevenis van een ogenblik tot de essentie van het leven opgeheven zijn, dat ze ver doet uitgaan boven het accidentele van de dagelijkse dingen. Misschien kan de volgende vrije vertaling van een oud Engels gedichtje, die ik jaren geleden eens opgetekend vond nota bene in de schoolagenda van een klasgenoot, enigermate een richting aanduiden:

"Wat ook mijn heugenis ontschoot
van wapenfeit of vorstendood,
dit blijft mij wel voor altijd bij:
een zonnig uur in midden Mei
liep eens een briesje langs de plas
en lei zich bij mij neer in 't gras.
Het spreidde met iets van een zucht
zijn lichte last van dennenlucht
rondom ons en stiet argeloos
twee blaadjes van die wilde roos ..."

In het verrukkelijke Westvlaams van de meesterlijke vertaling die Guido Gezelle maakte van "The Song of Hiawatha", het Indianenepos van de Amerikaanse dichter Longfellow, doet in de inleiding de auteur een beroep op de gevoeligheid van de lezer voor een bescheiden spoor uit het verleden, om hem ontvankelijk te doen zijn voor de overlevering van langvervlogen eeuwen:

"Gij die somtijds waart en wandelt
langs de groene wentelpaden,
waar de ineengekromde bramele
woekert vol van peersche vruchten
over 't mosch en langs den grensmuur
van een oud vergeten kerkhof;
die daar staan kunt, staan en muizen
op den halfversleten zerksteen,
kunstloos en heel groef gebeiteld,

zoo nochtans dat ieder boekstaf
als van hope en weemoed zwanger
't herte praamt en zachtjes aanspreekt
van den nu en van 't hiernamaals,
staat en hoort dees bijstere reken,
hoort dit lied ..."

Laten we elkaar toewensen, dat we veel van dergelijke gevoeligen onder de onzen zullen blijven aantreffen. Het zal de beste waarborg zijn dat iets, dat met zoveel inzet begonnen werd, tot de mooiste rijpheid komt.

Th. Brouns

Mevrouw de Voorzitter, Mevrouw en Mijnheer De Lange, dames en heren.

De uitnodiging van het bestuur van "Albertus Perk" aan mij, om op deze bijeenkomst, gewijd aan de persoon en het werk van de heer De Lange, iets te vertellen over de totstandkoming en het functioneren van de Stichting Tussen Vecht en Eem, heb ik gaarne aanvaard.

In het bijzonder omdat het mij de gelegenheid geeft herinneringen op te halen over de Hilversumse jaren van de heer en mevrouw De Lange.

Als je moet praten over het ontstaan van T.V.E., dan kom je terug op de Vereniging van Vrienden van het Goois Museum, en bij deze aangekomen dan weer een stap terug naar het Gooisch Museum, opgericht in 1934.

Dit Gooisch Museum is jaren gevestigd geweest, vanaf de oprichting tot 1968, in het Oude Raadhuis aan de Kerkbrink.

In dit museum werd in oktober-november 1951, dus juist 30 jaar geleden, een Genealogische en Heraldische tentoonstelling gehouden, georganiseerd door de afdeling Gooi- en Eemland van de Nederlandse Genealogische Vereniging.

Deze tentoonstelling was zeer geslaagd en kreeg ook landelijk aandacht. Zo was één der bezoekers Dr. P.J. van Breemen uit Den Haag. Over zijn interesse zal ik later meer vertellen.

Maar nog belangrijker was, dat door belangstellenden een werkgroep gesticht werd onder de naam "Werkgroep Gooise Geslachten".

De eerste bijeenkomst vond op 8 februari 1952 bij mij thuis (Vaartweg 1, Hilversum) plaats. Als voorzitter werd aangewezen A. van der Horst Sr., secretaris J.M. Smorenburg. Aanwezige leden J. Schipper, E.G. Middag, F. Renou en als adviseur Mevrouw E.H.Y. van Hees, voorzitter van de afdeling Gooi en Eemland van de Nederlandse Genealogische Vereniging. Al spoedig traden ook toe Jan Hagoort uit Naarden, Heyting uit Laren, F. Rosenthal, Voogsgeerd uit Loosdrecht, Hogevoorst en S. Pos.

Jarenlang werden de bijeenkomsten aan huis gehouden. Er vonden veel excursies plaats en ook kwamen sprekers van buiten op onze avonden.

Steeds waren de huisvergaderingen erg gezellig, geanimeerd, al kon je wel eens spreken van een "Pickwick Club".

De vrouw van een lid noemde ons wel eens schertsend "De Club van de dartele doodgravers".

Het is natuurlijk mogelijk mijn kroniek vol te stoppen met veel namen en jaartallen, maar dit zou vermoeiend worden. Trouwens, U verwacht de komst van de heer De Lange! Wel nu:

Op een bijeenkomst van de Nederlandse Genealogische Vereniging, toen nog in ons stamlokaal aan de Torenlaan, H.C.B.B., kwam ik, het zal in 1954 geweest zijn, in gesprek met mijn buurman, een voor mij toen nog onbekende heer. Het is merkwaardig dat sommige gebeurtenissen en ontmoetingen je bijblijven. Ik herinner me zijn opmerking na de lezing: "Daar weet ik nog niets van".

U begrijpt van wie deze woorden afkomstig waren, van de rationeel denkende speurder De Lange. Ik heb hem deze woorden later meer horen gebruiken, als hij wilde aangeven op een bepaald gebied niet zo bekend te zijn. Dat kwam niet zoveel voor. Op de meeste vragen kreeg je een duidelijk antwoord.

We keren weer terug naar de werkgroep.

In het bewaard gebleven notulenboekje van Smorenborg staat dan op 18 januari 1955: De 25e vergadering, op "Wisseloord" aan de 's Gravelandseweg, in Ludwig Rosenthals' antiquariaat. In deze notulen staat verder letterlijk:

"Tenslotte dient vermeld te worden, dat de heer De Lange gaarne onze bijeenkomsten wil bijwonen." Dit is het begin van het nauwe contact van de heer De Lange met de Gooise, en in het bijzonder de Hilversumse historie.

In dit zelfde jaar 1955 neemt J.M. Smorenborg afscheid als secretaris, en wordt opgevolgd door J. Schipper, terwijl als voorzitter F. Renou de plaats gaat innemen van A. van der Horst. Zijn er tastbare resultaten geweest bij deze enorm gezellige en plezierige bijeenkomsten?

Ja wel!

- a. De publicatie van de lezing van dr. P.J. van Bree-men (gehouden 18 januari 1954 in Het Hof van Holland) over het belang van het Koptienden-archief voor familie-onderzoek van Gooise Geslachten aan de hand van de Genealogie Vlaanderen (deel V-VI in de reeks "Onze Geslachten").
- b. De contacten met het Gooisch Museum, resulterende in advisering over de huisvesting, over de Stichting zelf, over de Tweede Collectie Perk, in 1956 geschonken aan het Museum: contacten met de conservator Van Velzen, en benoeming van J.M. Smorenborg als secretaris van het Goois Museum.

De vaste ledenclub breidde zich uit met o.a.

C. Boekschoten, J.C. Kuyper, Hoogland, A.F. van Wees, O.L. van der Aa, G.J. Bosma, R.W.C. van Boetzelaer, C.H.F. Simons en G. van Velzen.

Toen de bijeenkomsten aan huis bezwaarlijk gingen worden, kregen we gastvrijheid in het gebouw van de Stedebouwkundige Dienst.

In maart 1968 kreeg de werkgroep, op voorstel van De Lange, de naam "Historische Kring Albertus Perk". Later werd "Hilversumse" toegevoegd, en werd de kring een vereniging. In 1975 werd naar De Vaart verhuisd.

Activiteiten van de Kring o.a.

dec. 1972: Het rapport inzake een "Plan voor het Historisch Centrum in Hilversum", uitgebracht door P.W. de Lange, C. Boekschoten en F. Renou.

dec. 1974: Advies aan de Gemeente Hilversum over de monumenten. Voorzitter: P.W. de Lange, secretaris H.H.M. Meijer.

Als het Goois Museum in 1959 zijn statuten moet wijzigen in verband met een wetswijziging, moeten de oude "leden" ondergebracht worden in een aparte vereniging, waartoe de Vereniging Vrienden van het Goois Museum wordt opgericht.

Primair had deze vereniging te zorgen voor een financiële steun aan het Museum.

In 1969 draagt het Goois Museum zijn bezittingen over aan de Gemeente Hilversum. Dan heeft ook de Vereniging van Vrienden geen bestaansgrond meer. Er waren zo'n 170 leden en een kassaldo van ruim f 2000,-. De laatste voorzitter van de Vereniging van Vrienden was de heer De Lange. Deze had inmiddels al een plan klaar liggen om de in de Gooise historie geïnteresseerden vast te houden en onder te brengen in een nieuwe organisatie. Ook al waren er reeds plaatselijke groepen bezig met historie en oudheidkunde, een overkoepelend orgaan zou vele diensten bewijzen, krachten bundelen, en elkaar steunen in collectie en belangen (streekarchief b.v.). Op de laatste vergadering van de Vrienden werd dit plan ontvouwd en met algemene stemmen aangenomen (29 april 1969).

Een commissie gaat, aan de hand van een uitvoerig door de heer De Lange opgesteld memorandum aan de slag. Het zijn de heren P.W. de Lange, K. Sierksma, P.R. Bakker, J.V.M. Out en F. Renou, waarbij later nog komen O.L. van der Aa, en B.G.J. Elias, die de voorbereidingen treffen voor de oprichting van een

nieuwe vereniging of stichting.

De plannen slagen, op 22 mei 1970 wordt in de Burgerzaal van het Stadhuis te Naarden de Stichting Tussen Vecht en Eem opgericht. Oprichters zijn: B.G.J. Elias, J.V.M. Out en P.W. de Lange, met een groot aantal afgevaardigden van Gooise clubs en verenigingen.

De nu ruim tien jaar bestaande Stichting heeft belangrijk werk kunnen doen, zoals

- a. het oprichten van historische kringen, middels zgn. Open dagen.

De eerste was in Loosdrecht in 1971.

Er zijn nu kringen in Loosdrecht, Eemnes, Laren, Huizen, Weesp, Baarn, Soest en Hilversum.

De eerste voorzitter van T.V.E. was de heer O.L. van der Aa. Thans is dit de heer W.G.M Cerutti.

- b. De 10e kout: informele bijeenkomsten iedere 10e van de maand in de Turfloods te Naarden.
- c. Het tijdschrift T.V.E.: in het eerste nummer, mei 1970 is de Loosdrechtseweg 134 te Hilversum het redactie adres! In het 3e nummer wordt vermeld: P.W. de Lange lid van de redactie.

In de loop der jaren zijn tientallen artikelen in T.V.E. verschenen. Het blad geeft aan veel amateur-historici de gelegenheid de resultaten van hun onderzoekingen te publiceren. De redactie, onder leiding van dr. A.C.J. de Vrankrijker als voorzitter en J.V.M. Out als secretaris, heeft gezorgd voor een goed niveau en verzorgde uitvoering.

De heer Out treedt tegen het einde van het jaar af als redactie-secretaris, na de functie tien jaar te hebben vervuld.

Zo heb ik U geschetst hoe uit het initiatief van de heer De Lange de bloeiende T.V.E. organisatie is ontstaan.

Tot slot een epiloog - in tweevoud.

1. De mensen van de werkgroep en van de historische kring waren meer consumenten van historische verhalen. U, heer De Lange, was een producent door uw bronnenonderzoek en uw publicaties.

2. Jan Boerhout, de eminente Hilversumse schrijver in de twintiger jaren, drukte zich zo uit over het oude Hilversum: "Toen het oude dorp in 1874 ophield te bestaan door de aanleg van de spoorweg". Dit is een breuklijn in onze plaatselijke historie. De Hilversummers hadden zich neergelegd bij de ontluistering van het historisch gegroeide, en het oude dorp werd een chaotisch centrum, dat geen raad wist met het oude wegenpatroon. Door de breuklijn, de spoorlijn, kwam echter een man van buiten, de heer De Lange. Met kracht, overtuiging en vasthoudendheid heeft hij gewezen op de oude historische waarden. Na jaren heeft dit weerklank gevonden. Mag ik U, heer en mevrouw De Lange, een afbeelding schenken van deze breuklijn, de spoorlijn. Het spoorwegemplacement van Hilversum samen met een foto van Jan Boerhout. Immers de spoorweg maakte uw komst naar Hilversum mogelijk.

F. Renou

Oorkonde en boeket

Mevrouw de Voorzitter, Mevrouw en Mijnheer de Lange, dames en heren.

Hoe ook in het verleden door de achterwacht de studiegroep Gooise Geschiedenis genoemd werd, het was in ieder geval geen oudemannetjesclub, zoals in de wandelgangen wel werd gesuggereerd. Integendeel, het was in feite de grondslag voor het gehele toekomstige historische gebeuren in het Gooi.

Simpelweg ontstaan uit een aantal leden van de afdeling Hilversum van de Nederlandse Genealogische Vereniging, met u, heer De Lange, als voorzitter.

Ondergetekende had het genoeg, ook lid van deze groep te mogen zijn en in de vijftiger, zestiger en volgende jaren werd er regelmatig vergaderd ten huize van één der leden en in een latere fase, door bemiddeling van de heer C. Boekschoten, in het gebouw van de Stedebouwkundige Dienst van de gemeente Hilversum aan de Koninginneweg.

Ik moet toegeven, het was oer-gezellig en de onderlinge informatie-uitwisseling was voortreffelijk. Men hoorde zo nog eens wat over de geschiedenis van Hilversum en het Gooi.

Dat er een stevige sigaar werd gerookt, was mij wel eens een doorn in het oog, maar ja, je kunt niet alles hebben en niet-rokers waren toen nog niet zo erg in tel.

Uit deze beginperiode herinner ik mij namen als Van der Horst, Bosma, Hoogland, Schipper, Voogd-geerd, Smorenberg en anderen waarvan de namen mij niet zo onmiddellijk te binnen willen schieten. Allen nog bekende klanken uit een toch niet zo ver verleden.

Uw belangstelling ging echter verder. U zag een groter verband en wel een vereniging die het gehele Gooi diende te omvatten. En die is er dan ook gekomen in de vorm van de Stichting Tussen Vecht en Eem.

Wat verder terug gaande in mijn gedachten, herinner ik mij het feit, dat wij elkaar tegen kwamen op de Kerkbrink (hoe historisch!?) en wat nieuwtjes uitwisselden over de historie en u weer eens hele reeksen geslachten naar voren bracht van voormalige bewoners van Hilversum.

Ons gesprek bewoog zich ook in de richting van de studiegroep en u zocht een nieuwe voorzitter, want u wilde wel van dat baantje af; er waren nog zoveel andere dingen te onderzoeken.

Ondergetekende gaf daar toen niet veel antwoord op, want vond dat er in de studiegroep voldoende krachten aanwezig waren om uw functie over te nemen. Wie schetst echter mijn verbazing, toen ik enkele weken daarna een brief van u mocht ontvangen, waarin u dit onderwerp nog eens ter sprake bracht en mededeelde eens in de groep te hebben rondgekeken en mij eigenlijk wel geschikt vond om de functie van voorzitter te vervullen. Of u het toen goed gezien heeft, weet ik niet, maar het is wel gebeurd. Zij het dan wel onder enkele voorwaarden, n.l. dat er tevens een secretaris en een penningmeester diende te komen. En in een verder perspectief moest de groep dan uitgroeien tot een vereniging. Met dit doel voor ogen nam ik dan ook met toestemming van de leden, deze functie van u over.

De groep telde naar ik meen toen zo'n twintig personen. Als secretaris fungeerde Mr. C.H.F. Simons en als penningmeester C. Boekschoten.

Intussen had de groep zich de naam "Albertus Perk" toegedacht en men ging zich ook wat meer bezig houden met het bestuderen van de historie van Hilversum. Veel tekening kwam er echter niet in en het bestuur vond het tijd over te gaan op een wat andere organisatievorm en wel het verenigingsverband, met daarin een werkgroep die zich bezig diende te houden met het dokumenteren van alle historische gegevens die betrekking hadden op de geschiedenis van Hilversum.

Een daartoe ingediend voorstel werd zowel voor het een als voor het ander afgewezen. Waarschijnlijk was de tijd er nog niet rijp voor?

Voorzitter en secretaris meenden toen hun functie ter beschikking te moeten stellen en omdat er geen opvolgers waren te vinden, kwamen de activiteiten van de groep op een laag pitje te staan. De penningmeester, de heer C. Boekschoten, hield de penningen onder zijn beheer, wachtend op betere tijden.

Op de een of andere wijze wist u, mijnheer De Lange, de kontakten in stand te houden. U bleef bezig om toch weer personen te vinden die het karretje weer op nieuw in beweging zouden brengen.

Totdat ik op zekere dag een telefoontje van u kreeg, waarin u melding maakte van het feit dat u enige figuren gevonden had, die bereid waren een bestuur te vormen voor een op te richten historische vereniging. Of ik mogelijk ook in dat bestuur plaats wilde nemen.

U zocht ook nog een voorzitter en of ik daar een mouw aan wist te passen. In uw achterhoofd leefde waarschijnlijk de gedachte dat ik deze functie wel weer op mij zou nemen, hetgeen echter niet mijn bedoeling was. Ik heb u toen wel beloofd eens uit te kijken naar een nieuwe voorzitter. Op mijn verzoek was de heer Thom Brouns bereid dit voorzitterschap te aanvaarden. Een schot in de roos en wij kennen de resultaten. En zo had u het dan toch weer voor elkaar gekregen om dan wel niet de studiegroep te doen herleven, maar wel een historische kring. Het gestrooide zaad in het verleden was ontkiemd en wij mogen op dit moment konstateren dat de ontsproten plant voortreffelijk groeit. "Albertus Perk" werd een feit en een begrip in de Hilversumse gemeenschap en ik denk dat u met de tot nog toe behaalde resultaten tevreden kunt zijn.

Weet u mijnheer De Lange, dat u in wezen eigenlijk de geestelijke grondlegger bent van al het historische gebeuren dat nu tussen Vecht en Eem plaatsvindt? Zeer waarschijnlijk heeft u dit nog niet zo onderkent. U mocht staan aan de wieg van de stichting Tussen Vecht en Eem. U mocht staan aan de wieg van de Historische Kring "Albertus Perk".

Ondergetekende mocht staan aan wiegen van verschillende historische verenigingen in de regio en als ik mij dit laatste realiseer, ontkom ik niet aan de gedachten dat ik in mijn 'historisch' handelen, bewust of mogelijk onbewust, u als voorbeeld voor ogen had. Nu ik op dit moment genoodzaakt ben wat terug te kijken, blijkt toch uw invloed op dit gebeuren niet gering te zijn.

Wij mogen dan ook rustig vaststellen dat de groei van historisch besef en de daarmee gepaard gaande groei van historische kringen tussen de rivieren Vecht en Eem voor een niet gering deel beïnvloed en doordrongen zijn van het zuurdesem van uw steeds bezige geest en ik geloof dan ook dat ik iets van deze geest heb mogen ervaren, heb mogen overnemen en doorgeven.

Wij mogen op dit moment vaststellen, dat de historische kringen als kool groeien tot vreugde van de beoefenaren van de lokale historie. Goed geteld zijn er nu tien actieve kringen in Gooi- en Vechtstreek en nog twee slapende die nog tot leven moeten worden gewekt. Dat is niet niks op zo'n betrekkelijk klein gebied.

Tot slot nog dit.

Het was mij een vreugde u op deze avond te mogen toespreken. Ik heb wel geen kado's zoals mijn beide voorgangers, maar alleen mijn respectvolle en welgemeende dank voor datgene wat ik van u mocht leren en aan vriendschap heb ontvangen. Daarbij wil ik zeer zeker u, mevrouw De Lange, niet vergeten. Ik mocht en mag nog steeds vol bewondering uw interesse in al het gebeuren hetzij in historisch, hetzij in archeologisch opzicht gadeslaan en ik dacht dat dit mede één van de grondslagen was en is die uw man dit alles in historische zin hebben doen verrichten; dit tot welzijn van de gemeenschap waarin wij leven en werkzaam mogen zijn.

Mijnheer De Lange, ik vind mij een bevoorrecht mens u als voorbeeld te hebben mogen leren kennen, en met u op verschillende wijzen te hebben mogen samenwerken. Ik hoop dat dit nog enige tijd zo mag blijven.

Nogmaals mijn grote persoonlijke dank en mag ik die dan bevestigen met deze hartelijke handdruk.

S. Pos

Woorden, uitgesproken door de voorzitter van Albertus Perk bij het verlenen van het erelidmaatschap van de vereniging aan de heer P.W. de Lange.

De vorige sprekers, de heren Renou, Pos en Brouns hebben al veel gememoreerd over de verdiensten van de heer De Lange voor de Hilversumse geschiedenis. Het huidige bestuur wil daar toch nog enige woorden aan toevoegen.

Mijnheer De Lange,

Dank voor uw kritische aanwezigheid al die jaren, voor het actief en nauwkeurig volgen van de aktualiteit, voor het historisch perspectief, dat u aan veel zaken gaf, voor uw stimulerend optreden in heel veel dingen.

Dit laatste gaat zeker op voor uw werk in verband met de tentoonstelling, die onze vereniging nu een jaar geleden hier in de Vaart gewijd heeft aan het leven en werken van de naamgever van onze vereniging Albertus Perk.

Het archief van de vereniging bergt uw naam vele malen in verband met zeer veel uiteenlopende onderwerpen. Een kleine greep:

- actief deelnemer aan de werkgroep gooise geslachten;
- suggestie voor een naam voor de reeds bestaande werkgroep: Historische Kring Albertus Perk (maart 1968)

Kenmerkend was hierbij de opmerking: Laten we kiezen voor een korte duidelijke naam, zonder veel

- hoogdravends erin te willen verwerken;
- lid en grote stimulator van de commissie, die weerwoord gaf aan een werkgroep, die een historisch centrum in Hilversum wilde stichten (1972);
  - Schets van een stedenbouwkundige geschiedenis van Hilversum tot ca. 1900 (februari 1974);
  - Een nota om te komen tot een beter monumentenbeleid en een beschermd dorpsgezicht in Hilversum;
  - De uitgaven: de Jonge Graaf van Buren en de biografie van Albertus Perk;
  - Voorbereidingen van de tentoonstelling (zie boven);
  - Nota inzake de toekomst van de Kerkbrink.

Dit is slechts een greep uit het vele dat het archief van de vereniging bergt: een lijst die ons met dankbaarheid vervult jegens u, mijnheer De Lange. Een lijst, waar u, mevrouw De Lange misschien zo uw gemengde gevoelens bij heeft, denkend aan alle tijd die in dit werk zit.

Bij een afscheid als dit hoort een geschenk voor u namens de hele vereniging.
Voor u, mevrouw De Lange bij de gemengde gevoelens een gemengd boekje.
Mijnheer De Lange, het enige antwoord, dat past bij al uw werkzaamheden voor het bestuur, in het bestuur, voor de vereniging en daar overheen voor de historie van Hilversum is volgens het bestuur dit: het erelidmaatschap van de vereniging.

Ik hoop, dat alle aanwezigen dit bestuursbesluit met applaus zullen ondersteunen. (applaus)
Dan wil ik nu het eerste erelidmaatschap, dat de vereniging in haar bestaan uitreikt, aan u, mijnheer De Lange overhandigen.

M.J.Th. Verdegaal-Ruhe, voorzitter

Na deze tot hem gerichte toespraken nam de heer De Lange zelf nog even het woord. Na een korte schets van zijn ambtelijke en historische loopbaan sprak hij een dankwoord uit aan het adres van al diegenen met wie hij in de loop der jaren prettig samengewerkt had en tevens aan degenen die dit afscheid tot een voor hem grootse gebeurtenis hadden gemaakt. Het hierop volgende informele gebeuren vormde een gezellige afsluiting van deze avond.

Verslag ledenavond 23 december 1981

De ledenavond van december 1981 in samenwerking met Naerdincklant gehouden, had als onderwerp: "Een middeleeuws industrieel complex in Monnickendam." Het was een uiterst boeiende voordracht, gehouden door de heer J. Bos, die zelf aan de opgravingen heeft meegewerkt en ons een ooggetuigenverslag gaf van wat daar in korte tijd ontdekt werd.

Jammer dat op deze avond weinig leden aanwezig waren. We denken er over, gezien de hoge kwaliteit van deze causerie die velen van ons zal weten te boeien, om de heer Bos binnenkort opnieuw uit te nodigen.

GEKNIPT VOOR U

Kei-krant 26-8-'81: De feestelijkheden rond De Kei werden eveneens in de Gooi- en Eemlander, Goois Weekblad en Gooi- en Eembode uitvoerig vermeld; Ook de Hilversum-Citykrant besteedde aandacht aan dit gebeuren. (zie ons vorige nummer)
HIK 5-9-'81: Ingezonden stuk van dhr. P.W. de Lange. Hij wees hierin op het feit, dat aan de Kerkbrink niet voldoende aandacht wordt besteed.

Gooi- en Eembode 4-9-'81: De burgemeester heeft De Kei onder een humorvolle toespraak "overhandigd" aan zijn Amersfoortse kollega.

Gooi- en Eemlander 20-9-'81: De heer Brouns nam namens onze Kring de Cultuurprijs van burgemeester W.R. v.d. Sluis in ontvangst. Dr. A.C.J. de Vrankrijker sprak namens de jury. De aanmoedigingsprijs ging naar de heer H.H.M. Meijer.

Gooi- en Eemlander 23-9-'81: Ziekenhuis Zonnestraat krijgt een plaats op de monumentenlijst. De Witten Hullweg wordt omgedoopt in Dudokpark. Mevrouw M. Reihmeyer- Dudok onthult het naam-bordje.

Gooi- en Eemlander 30-9-'81: Van het gebouw De Jonge Graef van Buren is de muur verzakt. De Rijksdienst voor de monumentenzorg is ingeschakeld.

Gooi- en Eemlander 13-10-'81: Onze Kring stelt voor het nieuwe Centrum De Vaart in de omgeving van het station te situeren.

Gooi- en Eemlander 30-10-'81: De raadsbehandeling m.b.t. het voortbestaan van het station, wordt uitgesteld tot woensdag 6 januari 1982.

Gooi- en Eemlander 6-11-'81: Interview met dhr. Gerlof Zijlstra ter gelegenheid van zijn veertigjarig jubileum als cultuurambtenaar.

Gooi- en Eemlander 12-11-'81: De gemeente Bussum heeft vooralsnog geen behoefte aan een streekarchief.

Gooi- en Eemlander 17-11-'81: De gemeente Huizen vindt de prijs voor het Streekarchief hoog.

Gooi- en Eemlander 10-11-'81: Een boekbespreking t.g.v. het verschijnen van het boek over de Gooische Stoomtram.

Gooi- en Eemlander 20-11-'81: Verwacht wordt, dat de restauratiewerkzaamheden in de Biersteeg in maart 1982 gereed zullen zijn.

Gooi- en Eemlander, Goois Weekblad, HIK 24-11-'81: Hierin wordt aandacht besteed aan het afscheid van dr. P.W. de Lange; in HIK staat de rede van dhr. Brouns afgedrukt.